

ELEKTRİK-ELEKTRONİK SEKTÖRÜNDE

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN KADIN İŞÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İŞYERİ VAKA ANALİZİ

Aralık 2020

BiGAM

DİSK/BİRLEŞİK METAL-İŞ SENDİKASI ARAŞTIRMA MERKEZİ

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN KADIN İŞÇİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bu araştırma Birleşik Metal İş Sendikası Sınıf Araştırmaları Merkezi tarafından (BİSAM), sendikanın İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği dairesinin koordinasyonunda, akademisyenlerin katkısı ile hazırlanmış ve 24 ARALIK 2020 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur.

Araştırma BİSAM kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Araştırma Koordinatörü: Nuran Gülenç

Raporlama ve Analiz: F. Serkan Öngel

Araştırma Ekibi: Nuran Gülenç, F. Serkan Öngel, Melike Erkoç, Elif Altundaş Hatman, Can Şafak

BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI

Bostancı Mah. E80 Yanyol Cad. No:2

34744 Kadıköy - İSTANBUL

0533 541 87 95 / 0533 541 87 96

0216 380 85 90 / 0216 410 80 27

Faks: 0216 373 65 02

E posta: info@birlesikmetal.org

[@birlesikmetal](https://www.birlesikmetal.org) [@bmisarmer](https://www.bmisarmer.org)

GİRİŞ

Bu çalışma klemens üretimi yapan bir elektrik fabrikasında çalışma koşullarının ve toplumsal cinsiyet rollerinin, kadın işçilerin genel sağlık durumlarına ve vücut ağrılarına etkilerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiş bir vaka çalışmasıdır.

Bu kapsamda yapılan anket çalışmasına montaj hattında çalışan 95 kadın işçiden 78'i katılmıştır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde analiz edilen sonuçlar, ankete katılan 12 kadın işçi ile gerçekleştirilen grup odak çalışmasında da araştırmayı destekleyici olarak kullanılmıştır. Söz konusu kadın işçilerin medeni durumları, hanede kaç kişi yaşadıkları ve bu kişilerin kimler olduğu, çocuk sahibi olup olmadıkları, ev içi organizasyona hane halkından kimlerin dâhil olduğu, iş günü içinde ve izin günlerinde yaptıkları rutin işler, bu işlerin süresi, evde bakım ve ev işlerinde sorumluluğun paylaşılıp, paylaşılmadığı, kendilerine ayırdıkları zamanı, ekonomik gelirlerini kendileri için kullanıp kullanmadıkları, ortalama kaç saat uydukları, çalışma süreleri, bölümleri, fazla mesai, vardiyalı çalışma yapıp yapmadıkları, genel sağlık durumları ve doktor tarafından tanısı konulmuş herhangi bir hastalıklarının olup olmadığı sorulmuştur. Aynı zamanda Prifzer INC'in sağladığı eğitim ödeneği ile Dr. Robert L. Spitzer, Janet B.W. Williams, Kurt Kroenke ve arkadaşları tarafından geliştirilen Hasta Sağlık Anketi-9 (PHQ-9) uygulanmıştır. Bunun yanında ağrı haritaları yöntemi kullanılarak, işçilerin kendilerine verilen vücut haritalarında ağrı bölgelerinin ve şiddetlerinin işaretlemeleri istenmiştir.

Söz konusu işyeri, kadın işçilerin yoğunluklu olduğu (üretim bandındaki 101 işçiden 95'i kadındır) bir işyeri olması ve genelde kadın emeğinin yoğun bir biçimde kullanıldığı elektrik-elektronik sektöründeki küçük parçaların üretiminin yapıldığı bir alanda faaliyet yürütmekte olması nedeni ile tercih edilmiştir. Söz konusu işyeri 2733 NACE işkolunda faaliyet yürütmekte, elektrik aksamında kullanılan klemensler, 5-7 kişiden oluşan kurulu montaj hatlarında çalışmaktadır.

Araştırmanın tek bir işyerinde gerçekleştirilmesi bir handikap olarak görülse de elde edilen sonuçların çalışma koşulları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından anlamlı sonuçlar üretmiş olması nedeniyle bu alanda sürdürülen çalışmalara önemli bir katkı sunduğunu düşünmekteyiz.

Bu raporda öncelikli olarak çalışmadan elde edilen genel sonuçlar ortaya konulacak, sonrasında da çeşitli kategoriler üzerinden vücut ağrılarını etkileyen unsurlar, istatistiksel olarak analiz edilecektir.

I. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Araştırmaya katılan kadın işçilerin ortalama yaşı 35'dir. En genç kadın işçi 21, en ileri yaştaki kadın işçi 48 yaşındadır. İşçilerin yarısı 30-39 yaş arasındayken, yüzde 27'si 40 yaş üstü, yüzde 23'ü 29 yaş ve altıdır.

YAŞ GRUBU

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
40 yaş ve üstü	21	26,9	26,9
30-39 yaş arası	39	50,0	50,0
29 yaş ve altı	18	23,1	23,1
Total	78	100,0	100,0

Söz konusu kadınların 49'u evliyken, 29'u bekar, eşinden ayrılmış ya da eşini kaybetmiştir.

MEDENİ DURUM

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evli	49	62,8	62,8
Bekar/Boşanmış/Eşini Kaybetmiş	29	37,2	28,2
Total	78	100,0	100,0

Araştırma kapsamındaki kadın işçilerin 52'si yani yaklaşık üçte ikisi çocuk sahibidir. İşçilerin dörtte biri tek çocuk sahibi iken, yaklaşık üçte biri 2 çocuk sahibidir. Çocuk sahibi işçilerin yaklaşık dörtte biri (% 26,9) evli değildir. Söz konusu işçiler kendilerini bekar anne olarak tanımlamayı uygun görmüştür.

ÇOCUK SAYISI

	Frequency	Percent	Valid Percent
0	25	32,1	32,5
1	20	25,6	26,0
2	25	32,1	32,5
3	7	9,0	9,1
Total	77	98,7	100,0

Araştırma kapsamındaki kadın işçilerin sadece biri tek başına yaşamaktadır. İşçilerin yüzde 58,9'u 3 ya da 4 kişinin yaşadığı hanelerdendir.

HANEDE YAŞAYAN KİŞİ SAYISI

	Frequency	Percent	Valid Percent
1	1	1,3	1,3
2	12	15,4	15,4

3	20	25,6	25,6
4	26	33,3	33,3
5	14	17,9	17,9
6	4	5,1	5,1
7	1	1,3	1,3
Total	78	100,0	100,0

Bununla birlikte 5 ve daha fazla kişinin yaşadığı hanelerden olan işçiler araştırmaya katılan işçilerin dörtte birini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan grup odak çalışmasında, sağlık nedenleri yüzünden eş, anne, baba, çocuklardan oluşan geniş ailede yaşadığını ifade eden kadın işçi de bulunmaktadır.

II. TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIMINDAN GÖSTERGELER

İŞLERİN ORTAK PLANLAMASI

Ev işi organizasyonu kimin ile?	Görülme Sıklığı	Yüzde
Sadece kendi	38	52,1
Eşi ile birlikte	14	19,2
Diğer aile fertleri (kendisi hariç)	7	9,6
Eş hariç diğer aile fertleri ile birlikte	14	19,2
Toplam	73	100

Araştırmaya katılan kadın işçilerin yarısı ev işlerini tek başına planlamaktadır. Eşi ile birlikte (varsa diğer aile fertlerinin de katılımı ile) planlama yapanların oranı yüzde 19,2'dir. Eşi hariç diğer aile fertlerinin ev işlerinin planlamasına katılımı oranı yüzde 9,6'dır. Buna karşın evli olanların üçte ikisi işlerin planlamasına tek başına karar vermektedir.

İŞ GÜNÜ YAPILAN EV İŞLERİ

Araştırmaya katılan kadın işçilerinin hemen hemen tamamı, iş günlerinde evde, yemek, temizlik, çocuk ve yaşlı bakımı, ev toplama, alışveriş, bulaşık, çamaşır, ütü gibi ev işlerinden en az birini yaptığını ifade etmektedir. İşçilerin yüzde 83'ü iş gününde temizlik, ortalık toplama, yüzde 82'si yemek yaptığını ifade etmektedir. Çamaşır, bulaşık ya da ütü yaptığını söyleyenlerin oranı yüzde 41, çocuk bakımı, ders çalıştırma, ödev yaptırma gibi çocuklarla ilgili işlerle ilgilenenlerin oranı yüzde 28'dir. Tatil günlerinde ise yapılan işler iş günlerine göre daha az olmaktadır.

EV İÇİ YÜKLER PAYLAŞILIYOR MU?

	Görülme Sıklığı	Yüzde
Hayır	38	49,4
Evet	32	41,6
Diğer	7	9,1
Total	77	100,0

Araştırmaya katılan kadın işçilerin yarısı ev içi yüklerin paylaşılmadığını söylemektedir. Ev içi yüklerin paylaşıldığını söyleyenlerin oranı ise yüzde 41,6'dır. Bu bir önceki veri ile örtüşmektedir.

EVLİLER İÇİN EV İÇİ YÜKLER EŞ İLE PAYLAŞILIYOR MU?

Ortak Karar	Görülme Sıklığı	Yüzde
Yok	36	73,5
Var	13	26,5
Total	49	100,0

Evli olanlar ile diğerleri arasında ev içi yüklerin paylaşımı açısından önemli bir fark görülmektedir. Genelde ev içi yüklerin paylaşıldığını söyleyenlerin oranı toplamın yarısı iken, evli olanlarda bu oran dörtte bire gerilemektedir.

KENDİNE ZAMAN AYIRIYOR MU?

Kendine Zaman Ayırıyor Mu?	Görülme Sıklığı	Yüzde
Hayır	13	17,1
Evet	63	82,9
Total	76	100,0

Araştırmaya katılan kadın işçilerin yüzde 17'si kendine zaman ayıramadığını ifade etmektedir. Evli olan ve olmayan işçiler arasında kendine zaman ayırma açısından gözle görülür bir fark söz konusudur. Evli olan 48 kadın işçiden 37'si kendine zaman ayırdığını ifade ederken, evli olmayan 28 kadından 26'sı kendine zaman ayırabildiğini ifade etmektedir. Buna göre evli olmayan kadınlar kendilerine evli olanlara göre daha fazla zaman ayırabilmektedir. Ancak bu veri gözlem sayısının düşük olmasından kaynaklı olarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark üretmemektedir.

Ancak kendine vakit ayırma konusunda 8 saat üzeri ve altı şeklinde bir ayırma gidildiğinde evli olup olmamak belirleyici bir unsur olarak açığa çıkmaktadır. Evli olmayan beş kadından dördü kendine haftada 8 saat ve üzeri bir süre zaman ayırabildiğini söylerken, evli olan kadınların yaklaşık yarısı kendine zaman ayırabilmektedir. Buna göre araştırma kapsamındaki işçiler açısından evli olmayan kadınların, evli olanlara göre kendilerine daha fazla vakit ayırdığı istatistiksel olarak anlamlı sonuç üretmektedir ($X^2(1)=4,179$, $p=0,41$).

Toplumsal cinsiyet rolleri kadın işçilerin sağlık durumlarını etkilemektedir. Bu durum evli olup olmamanın ötesinde bir durum olarak açığa çıkmaktadır. 26 senedir evli olan ve 16 senedir fabrikada çalışan üç çocuk sahibi yaşadığı süreci şu şekilde aktarmaktadır.

“Eşim de çok iyi, çok iyi bir evliliğimiz var hem bana hem çevreye iyi ama, yardım olarak hiç... bütün evin yükü bana kalıyor. Faturaları dahi ben ödüyorum. Çarşıya kadar gidiyorum. İşten geliyorum yemek çamaşır... kayınvalidem çok hasta 8 aydır bir de ona bakıyorum. Benim yüküm çok ağır, bu gece 3 saat uyku ile işe gittim. 5’de kalktım. Her tarafım ağrıyor... ve gidiyorum dinleneceğim diyorum. Bir saat dinlensem. Her tarafım sızlıyor ellerim bile uyuşuyor. Fabrikada çok çalışıyorum çok koşturuyorum. (Kendine zaman ayırmak deyince) sanki dünya varmış gibi, yeniden doğmuş gibiyim ama annemi arasam şikâyet edeceğim niye beni evlendirdin, gurbete gönderdin diye. Kıyamıyorum, bazen de çok ağlıyorum.”

Bekar, 3 kardeşi olan ve ailesi ile birlikte yaşayan diğer görüşmecinin durumu da farklı değildir.

“Üç kardeşiz, evin en büyüğü benim. Annem vardiyalı çalışıyor, ben vardiyalı çalışıyorum, babam vardiyasız. Erkek kardeşim var, diğer kardeşim küçük, ben çok fazla kendime zaman ayıramıyorum annemle ben vardiyalı çalıştığımız için evin iş yükünü beraber yükleniyoruz. Bir hafta annem yoktur, ben yemek yapıyorum, bir hafta ben yokum annem yapıyor. Hafta sonu temizlikler de o şekilde, kız kardeşimle ilgilendiğimiz zamanlar, onun dersleri olsun ya da gezmesi olsun bunlar bizdedir. Bizde babam [iş] yapmaz. Sadece iş değil sosyal aktivite de çok fazla yapmaz. Benim kendime ayırdığım zaman çok azdır genelde 3-11 vardiyasında [çalıştığımдан işten] gece çıktığım [ve o saatte] evde herkes uyuduğu için bir iki saat kendime zaman ayırabiliyorum. Ama onun dışında, gündüzden çıktığımda eve gidiyorum yemek yapıyorum, kardeşlerimle ilgileniyorum o şekilde geçiyor benim hayatım. Bunda tabii annemin çalışması çok büyük faktör. Annem evde olmuş olsaydı böyle olmazdı. Bir de en büyük çocuğum kız olduğum için... benim erkek kardeşim benden beş yaş küçük, 20-21 yaşında, elini hiçbir işe sürmez. Yattığı yeri kaldırmaz yani o yüzden onu da biz yapıyoruz. Kendime harcama konusu... ben genelde kendime bir şeyler alırım ve genelde büyük taksitlere girerim, çeyiz alırım büyük borç yaparım, o borcu bitirene kadar çok büyük borcum var derim. Onu bitiririm doymam bir tane daha borca girerim. Benim hayatım genelde öyle geçer, çok fazla sosyal hayat yoktur bende. Bir gün giderim, bir daha belki bir hafta sonra giderim. Arkadaş gibi klap, klap gezmem yani. Eve de tabii katkı olur maddi açıdan, kardeşlerimin ihtiyaçları az çok. Benim maaş kalemin bu şekilde aslında. Maaşımın yüzde 60-70’i benimdir aslında... benim omuzlarımda ağrı var... parmaklarımla baskı yaptığımda [ağrı] oluyor.”

Kadın işçiler arasında eşinden ayrılan kimi görüşmeciler geçmiş döneme göre kendilerini daha iyi hissettiklerini söylemektedir:

“Evliydim boşandım, çocuğum yok. Evliyken şöyleydi, işten çık eve git yemek yap iş yap dinlenme sürecim olmuyordu. Ama boşandıktan sonra “bekarlık sultanlıktır” diyorum. Annemin evinde çok rahatım kendime fazla vakit ayırıyorum. Evli olduğum döneme göre daha fazla dinleniyorum. Şimdi işten çıktığım zaman direkt uyuyorum, yaptığım bir iş yok. Ama yaptığım iş kaynaklı bileğimde çok fazla ağrı var, boynumda var, ayak bileğimde var. Zaten bileğimde de kist çıktı bu işe başladıktan sonra. 8 saat boyunca aynı. Para olarak da bana kalıyor, lazım olduğu zaman anneme falan veriyorum. Bir de erkek kardeşim abla para ver, abla para ver... onu besliyorum.”

Bütün bu veriler toplumsal cinsiyet rollerinin ev içi ilişkilerde ve ev içi iş bölümünde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Nitekim bu durumun sağlık açısından da etkileri olduğu görülmektedir. Bir sonraki bölümde ağrılar, ağrı şiddeti, kendini sağlıklı hissedip hissetmeme gibi etmenler ile ev içi yüklerin paylaşımı, dinlenebilme arasında ilişki ortaya konulacaktır.

Kadın işçilerin bir kısmı eşleri ile birlikte ailelerinin yanında kalmakta ya da anne, kayınvalidenin desteğini almaktadır. Evli olup, kayınvalide ya da anne desteği alan kadınların sayısı 49 kişi içinde 14 kişidir.

“Ben evliyim bir tane kızım var. Eşim de vardiyalı çalışıyor, çocuğu dönüşümlü idare ediyoruz. Bazen o mesaiye kaldığı zaman annemler veya kayınvalidemler ilgileniyor, çocukla oraya gidiyorum. Ben çok evimde vakit geçiremiyorum açıkçası, çocuk annemdeyse, eşim işteyse annem ilgilendiği için annemlere geçiyorum. Beraber yemek yapıyoruz daha sonra çocuğumu alıp evime geçiyorum akşam. Eşimle aynı vardiyada denk düşersen gündüz vardiyasında örneğin akşam uyku saatinde tekrar çocuğu anneme bırakıp eve gelmek zorunda kalıyorum.

“3 yıldır evliyim, 2 yaşında bir kızım var. Yaşı itibarıyla bakımı annede. Annemlerde yaşıyoruz. Eşim kendi evimizde. Ben hafta sonu evimize geçiyorum. Ben olmadığım için evin temizliği, bütün yükü eşimde oluyor. Ben gidince sadece gitmiş oluyorum. Yemek konusunda beceremediğinden dolayı, pek eli yatkın değil, yapmıyor. Özellikle dürtü dürtü yaptırduğım bir şey yok, o konuda benden daha hızlı düşünen bir adam. O yönden şanslıyım. Hayatı beraber paylaşıyoruz. Borcumuz varsa ortak, bütçe ortak ama birbirimizin maaşını bilmeyecek şekilde ortak. O an hangimizde varsa doğalgaz faturasını o öder. Genelde o öder. Çocuk bende olduğu için genelde onun ihtiyaçları doğrultusunda harcamalarımı yapıyorum. 3 yıl öncesinde daha sosyal birisiyken, tabii çocuk olduktan sonra, -evlenmem bu durumu değiştirmede aslında- ama çocuk olduktan sonra anne bakımına ihtiyacı [olduğundan] işten kalan zamanımı onla geçirmeye özen gösteriyorum. Emziriyordum. Anne bakımı derken alt değiştirme demeyeyim. [Eşim de] değiştiriyor. Oyun konusunda ben çabuk sıkılıyorum o daha güzel oyunlar üretip vakit geçirebiliyor. Annemde yaşadığım için [ev işlerini] ya annemin ya benim yapmam gerekiyor. Ben alıyorum direkt işten arta kalan zamanlarımda”

“Ben de yaklaşık 2 yıldır evliyim. Eşim düğünden önce kaza geçirdiği için ailemle birlikte yaşıyorum. Birçok arkadaş gibi eşi yönünden şanslı olanlardan biriyim diyebilirim. Kendi aramızda bir iş bölümü, şunu sen yapacaksın bunu ben yapacağım diye bir şey yok. Kim hangi işin ucundan tutarsa o şekilde. Kardeşim hariç evdeki tüm erkekler evdeki ev işlerine dâhiller. Evde annem, babam, kardeşim, eşim ve ben... babam Rusya'ya gitti. Yurtdışında çalışıyor. Pandemiden kaynaklı bir senedir bizimle beraberdi. O da yakın zamanda gitti. Dediğim gibi evde her şeyi de beraber yapıyoruz, o konuda bir sıkıntı yok. Evlendikten sonra hayatımda çok büyük şeyler değişmedi. Eşimle beraber hobilerimiz olsun aynı şeylere sahip olduğumuz için geziyoruz da... Evde iş konusunda bazı arkadaşlar vardır ya evin işi, evin yemeği o mantıkta insanlar değiliz. O dursun yapılır bir şekilde, biz çıkmak istiyorsak çıkıyoruz, geziyoruz, kendimize yeterince vakit ayırabiliyoruz işten artan zamanlarda.”

Bunun yanında anne ya da kayınvalide desteği almayan evliliklerde de işlerin paylaşımı konusunda eşler arasında eşitlikçi ilişkilere de rastlıyoruz.

“Eşim yardım eder, o çok mesaili çalıştığı için eve vakit ayıramıyor ama normal çalışma saatleri dışında bize vakit ayırır. Temizlik de yapar, benimle evi siler de süpürür de çamaşırını da asar. Bizde yoktur o bu işi yapsın, o bu işi yapsın.”

“Evliyim 2 tane çocuğum var. Biri 20 yaşında üniversite öğrencisi, birisi 10 yaşında. Eşim mükemmel, çok yardımcı bana o konuda hakkını yiyemem. Çocuklar anneden çok babacılar. Kendime zaman ayırıyorum, gezmek istediğim zaman geziyorum. Eşim de gezmeyi sever. Tek başıma da gezabiliyorum. Bu sene tek başıma Bodrum’a gittim. Eş konusunda çok rahatım. Kızım evde olduğu zaman kardeşine bakıyor. Olmadığı zaman annem yardımcı oluyor. Öyle bir sorunlarım yok yani. Maddi yönden de bir sıkıntım yok. Küçükken çocuklar daha fazla ilgi istiyor. Kızım şimdi 20 yaşında. O kadar düşünmüyorum, kendi sorumluluğunu biliyor ama ufak daha farklı. Eşim sürekli bana yardımcı oldu hakkını yiyemem, çocuklarıyla çok ilgilenir. Güzel yemek yapar.”

“Yeni evliyim, çocuğum yok. Şu anda eşim yardımcı oluyor, ileride ne olur bilmiyorum. Şu anda birlikte yapıyoruz. Benim işten dolayı sırtım ağrıyor. Evdeyken annem yapıyordu. Şu an farklı. Eşim çalışırsa ben evdeysem pazar bana kalıyor, market bana kalıyor bir de gelecek diye yemek yapıyorum ama dönüşümlü yapıyoruz bu hafta kendisi pazara çıkmıştı. Marketi kendisi yaptı. Ben işte olduğum için dönüşümlü yapıyoruz birçok şeyi. Yemek yapar, ben süpürürsam o siler, kendisi yapar.”

III. SAĞLIK DURUMU

Araştırma kapsamındaki kadın işçilerin sadece 3’ü sağlık durumunun çok iyi olduğunu söylerken, yaklaşık yarısı sağlık durumunu orta olduğunu ifade etmektedir. Sağlık durumu iyi ya da çok iyi olanların toplamdaki payı diğerlerinin altında kalmaktadır.

	Sayı	Yüzde
Kötü	2	2,6
Orta	41	52,6
İyi	32	41,0
Çok iyi	3	3,8
Total	78	100,0

Sağlık durumunu istatistiksel olarak etkileyen en önemli unsurlardan biri uyku düzeni olarak görülmektedir. 6 saat ve üzeri uyku uyuyan ile 6 saatten az uyku uyuyan işçilerin sağlık durumları Kötü-Orta/İyi-Çok İyi olarak kategorileştirilmiş ve yapılan analiz sonucunda 6 saat ve üzeri uyuyanlarla, 6 saatten az uyuyanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($X^2(1)=7,489$, $p= 0,006$).

Gözlem sayısının düşüklüğü nedeni ile istatistiksel olarak anlamlı bir fark üretmese ve her bir başlıkta farklı değişkenler göz ardı edilmiş olsa da, evde işlerin planlamasında ortak karar alanlar (%44) almayanlara göre (%38), evli olup eşi ile ev işlerinin planlanmasında ortak karar alanlar (%57) almayanlara göre (%37), kendine zaman ayırabilenler (%49) kendine zaman ayıramayanlara göre (%23) ev içi yükleri paylaşanlar (%47) paylaşmayanlara göre (%39) kendilerini daha sağlıklı hissetmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet rollerinin kadın işçilerin sağlık durumunu etkileyen unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Sağlık Sorunları

Araştırma kapsamındaki kadın işçilerde en sık rastlanan hastalıklar kas iskelet sistemi ile ilişkilidir. İşçilerin yaklaşık üçte biri (%29,5) kas iskelet sorunu yaşadığını ifade etmektedir.

Bunu yüzde 17 ile nörolojik sorunlar izlemektedir. Solunum sistemi ile ilgili sorunu olanların oranı yüzde 10, sindirim sistemi ile ilgili sorunu olanların oranı yüzde 8'dir. Ruhsal sorunların görülme sıklığı yüzde 4'tür. İşçiler arasında yüksek tansiyon ve kanser hastalığı olana rastlanmamıştır.

Hastalık	Görülme sıklığı	Görülme oranı
Kasİskelet	23	29,5%
Noroloji	13	16,7%
SolunumSistemi	8	10,3%
Diger	8	10,3%
SindirimSistemi	6	7,7%
RuhsalSorunlar	3	3,8%
KalpDamar	2	2,6%
Seker	2	2,6%
Deri	1	1,3%
YuksekTansiyon	0	0,0%
Kanser	0	0,0%

AĞRI BÖLGELERİ

Araştırma kapsamındaki kadın işçilerin yüzde 78'i boyun, yüzde 76'sı bel ağrısından şikayetçidir. Sırt ağrısı çekenlerin oranı yüzde 61,5, baş ağrısı çekenlerin oranı yüzde 69'dur. Bu durum söz konusu ağrıların işçilerin büyük bir kısmını ilgilendiren bir sorun olduğunu göstermektedir. Diz ağrısı (% 33,3), El Bilekleri Ağrısı (%28,2), Parmak Ağrısı (% 25,6) ile işçilerin dörtte birini ilgilendiren sorunlar olarak görülmektedir. İşçilerin yaklaşık 5'te biri ise karın ve kasıklarda, ayak bileklerinde, kalça ve uyluklarında, gözlerinde ve omuzlarında ağrı hissetmektedir.

Ağrı Bölgesi	N	Mean
Boyun Ağrısı	78	78,2%
Bel Ağrısı	78	75,6%
Sırt Ağrısı	78	61,5%
Baş Ağrısı	78	59,0%
Diz Ağrısı	78	33,3%
El Bilekleri Ağrısı	78	28,2%
Parmak Ağrısı	78	25,6%
Karın ve Kasıklar Ağrısı	78	21,8%
Ayak Bilekleri Ağrısı	78	20,5%
Kalça ve Uyluklar Ağrısı	78	19,2%
Göz Ağrısı	77	18,2%
Omuz Ağrısı	78	17,9%
Alt Bacak Ağrısı	78	16,7%
Alt Kol Ağrısı	78	16,7%

Üst Kol Ağrısı	78	7,7%
Meme Ağrısı	77	6,5%
Dirsek Ağrısı	78	3,8%

Bu ağrıların ne ölçüde işe bağlı olduğu ne ölçüde ev içi iş bölümü ile ilgili olduğu X^2 testi ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre anlamlı sonuç üreten ya da anlamlı sonuç üretmeye yakın netice veren sonuçlar dikkate alınarak bir analiz yapılmaya çalışılmıştır.

İşe Bağlı Ağrılar

Fazla Mesai

Uzun çalışma süreleri işçinin sağlık durumunu etkileyen önemli bir unsurdur. Bu nedenle haftalık 48 saatlik çalışma süresini aşan sürelerde fazla çalışmanın sağlık açısından olumsuz sonuçlar yarattığı kabul edilmektedir. Bu konuda yürütülen çalışmalar 17 makale ve 19 çalışma üzerinden yapılan bir değerlendirmede uzun saatlerle çalışmanın depresif durum, anksiyete, uyku durumu ve kronik kalp hastalığı ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Bannai, Tamakoshi).

Uluslararası Çalışma Örgütü çalışma süresinin düzenlenmesini en öncelikli konularından biri kabul etmektedir. Nitekim daha 19. yüzyılın başlarında, aşırı çalışma saatlerinin işçilerin sağlığı için tehlike oluşturduğu kabul edilmiştir. 1919'da kabul edilen ilk ILO Sözleşmesi, çalışma saatlerini haftalık 48 saat ile sınırlandırmıştır. Avrupa Birliği işçinin sağlığının ve güvenliğinin koruma altına alınması için, AB üyesi ülkelerin tümünde çalışma süreleri üzerine, asgari kurallar koymuştur. AB'nin Çalışma Süreleri yönergesi altında (2003/88/EC), her üye devlet her bir işçi için garanti altına aldığı hususlardan biri haftalık fazla mesai dahil 48 saat ve üzerinde çalıştırmanın yaptırılmamasıdır.

Araştırma sonuçlarına göre kadın işçilerin fazla mesai yapıp yapmamalarına göre ağrı bölgeleri farklı oranlara sahiptir, ancak istatistiksel olarak bu farklar anlamlı çıkmamıştır. Bunda gözlem sayısının düşük olması bir etmen olabilir.

		Kalça ve Uyluklarda Ağrı		Total
		Yok	Var	
Fazla Mesai	Yok	26	2	28
	Var	37	13	50
Total		63	15	78

Buna karşın kalça ve uyluklarda ağrı ile fazla mesai yapma arasında anlamlı bir sonuç söz konusudur. Fazla mesai yapmayanlarda kalça ve uyluklarda ağrısı olanların oranı % 7 iken, fazla mesai yapanlarda bu oran yüzde 26'dır. Arada anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($X^2(1)=4,149$, $p=0,043$). Beklenen değerlerden hiçbirinin 5'in altında olmaması ayrı bir analize gerek bırakmamaktadır. Buna göre fazla mesai yapanlar daha fazla kalça ve uyluk ağrısı çekmektedir.

Bel ağrısı ile fazla mesai yapıp yapmama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğuna dair yeterli kanıt bulunamamıştır ($X^2(1)=3,057$, $p=0,080$). Ancak bel ağrısı olanların oranı fazla mesai yapmayanlarda % 64 iken fazla mesai yapanlarda % 82'dir. Bu durum bel ağrısı olanların fazla mesai yapmayı tercih etmediği şeklinde de yorumlanabilir.

Yine karın ve kasıklarda ağrı ile fazla mesai arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğuna dair yeterli bir kanıt bulunamamıştır ($X^2(1)=3,146$, $p= 0,076$). Buna karşın karın ve kasıklarda ağrısı olanların oranı fazla mesai yapanlar için % 28 iken yapmayanlar için % 11'dir.

		Kas İskelet Hastalığı		
		Yok	Var	Toplam
Fazla Mesai	Yok	24	4	28
	Var	31	19	50
Toplam		55	23	78

İşçiler açısından kas iskelet hastalığına sahip olanların oranı fazla mesai yapanlarda (%38) yapmayanlara göre (%14) açık bir biçimde daha fazladır. Nitekim istatistiksel olarak da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($X^2(1)=4,855$, $p= 0,028$).

		Boyun Ağrısı		
		Yok	Var	Total
Fazla Mesai	Yok	3	25	28
	Var	14	36	50
Total		17	61	78

Boyun ağrısı ile fazla mesai yapıp yapmama arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğuna dair yeterli kanıt bulunamamıştır ($X^2(1)=3,146$, $p= 0,076$). Ancak fazla mesai yapmayanlarda boyun ağrısı olanların oranı daha yüksek olarak görülmektedir. Benzer bir durum meme ağrısı çeken işçilerde de görülmemektedir.

Çalışılan Alan

Montaj ve üretimde çalışanlarla, operatör ve diğer işleri yapanlar arasından boyun ağrısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($X^2(1)=6,568$, $p= 0,01$). Montajda çalışanlar 56 işçiden 48'inin (% 86) boyun ağrısı şikayeti varken, operatör olarak çalışan ya da diğer işleri yapan 22 işçiden 13'ü (%59) boyun ağrısının olduğunu ifade etmiştir. Bu da boyun ağrısının yapılan işle bağlantılı olabileceğini göstermektedir.

		Üretim Sürecindeki Konum ve Bel Ağrısı		
		Operator ve Diğer	Montaj ve üretim	Total
Bel Ağrısı	Yok	10	9	19
	Var	12	47	59
Total		22	56	78

Montaj ve üretimde çalışanlarla, operatör ve diğer işleri yapanlar arasından bel ağrısı açısından da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($X^2(1)=7,401$, $p= 0,007$). Montajda çalışanlar 56 işçiden 47'sinin (% 84) boyun ağrısı şikayeti varken, operatör olarak çalışan ya da diğer işleri yapan 22 işçiden 12'si (%54) bel ağrısının olduğunu ifade etmiştir. Bu da bel ağrısının da yapılan işle bağlantılı olabileceğini göstermektedir.

“Hat başıyım, hattın sorumluluğu bende kutulama işlemlerini yapıyorum bu da ekstra külfet hat başları için işimden kaynaklı boyun ağrılarını çok yaşıyorum, boyun bel bacak ağrıları çok oluyor.”

“Montajda çalışıyorum... sırt ağrılarım oluyor... migrenim var. “

“Benim işten dolayı sırtım ağrıyor.”

“Yaptığım iş kaynaklı bileğimde çok fazla ağrı var, boynumda var, ayak bileğimde var. Zaten burada çıktı bileğimde kist çıktı”

“Benim omuzlarımda ağrı var... parmaklarımla baskı yaptığımda oluyor.”

“Biz grup halinde çalıştığımız için onların hem yönetmek hem de bir bir her ürün ellerinden geçiyor. Bedenen çalışma aslında hat başlarının daha fazla, kutu indir kaldır... Sorumlulukları var... ayak ve el aynı zamanda ... Omuz ve kol ağrısı hat başlarında,”

“Ağrılar konusunda bana diğer işyerimden miras kalan sağ bilek ağrım var. Orada da makina operatörüydüm. Ben solumu kullanamadığımdan hep sağa yüklendim. Sağa çok hareket ettiğim için bileklerde kireçlenme başladı. Aynı şekilde omuz ve boyun bölgesinde, [x]elektrikte de hep oturarak çalıştığımızda şu an pandemiden dolayı pek oturmuyorum da boyun ve omuzlarımda kireçlenme var kafayı belki eğmekten kaynaklı. Birde migren hastasıyım. Haftada bir baş ağrı tutar belki de omuzlara bağlı olarak. Baş ağrısı son senede çok. 100 kadın varsa bunun 80’inde vardır. Gürültülü ortam, boyun ağrısı olan birinde otomatik migren belirtisi boy gösteriyor. Makinaların gürültüleri filan o da tetikleyici olabiliyor. Fabrikada florasan ışıkları bile rahatsız ediyor.”

Bunun yanında Mann-Whitney Test yöntemi ile yaş, cinsiyet ve işyerinde çalışma süresi üzerinden ağrılar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Buna göre omuz ağrıları ($Z=-2,928$, $p= 0,003$) ve sırt ağrıları ($Z=-2,143$, $p=0,032$) ile mevcut işyerinde çalışma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanında sırt ağrıları ile yaş arasında da anlamlı bir ilişki söz konusudur ($Z=-2,124$, $p=0,034$).

İşteki kıdem, çalışma süresi ve yaş ile ağrılar

Kas iskelete hastalığı fazla mesai ile olduğu kadar çalışma hayatında geçen süre ile de ilişkili bir sorun olarak görülmektedir. Çalışma hayatında geçen süre 7,5 yıl ve altı olan kadın işçilerle çalışma hayatında geçen süre 8 yıl ve üzeri olan kadın işçiler arasında kas ve iskelet hastalığı olanların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2(1)=4,140$, $p= 0,042$). Buna göre çalışma hayatında geçen süre 7,5 yıl ve altı olanlarda kas ve iskelet hastalığı sıkıntısı çekenlerin oranı % 20 iken, bu süre 8 yıl ve üzeri olanlarda kas ve iskelet hastalığı yaşayanların oranı % 41’dir.

		Kas İskelet Hastalığı		Total
		Yok	Var	
Çalışma Süresi	7,5 yıl ve altı	30	7	37
	8 yıl ve üzeri	22	15	37
Total		52	22	74

Ancak söz konusu hastalık için benzer bir fark yaş ($X^2(1)=4,994$, $p= 0,025$) ve işyerindeki kıdem ile de görülmektedir ($X^2(1)=4,431$, $p= 0,035$). Buna göre 37 yaş ve üzeri kadın işçiler 36 yaş altı işçilere, işyerinde 4,5 yıl ve üzeri çalışanlar 4 yıl ve daha az çalışanlara göre daha fazla oranda kas ve iskelet hastalığından mustarıdır.

Toplumsal cinsiyete bağlı ağrılar

Araştırma kapsamında toplumsal cinsiyet rolleri ile ağrılar arasında da ilişki araştırılmıştır. Buna göre ilk olarak medeni durum ile ağrılar arasındaki ilişki irdelenmiştir. Evli olan kadın işçilerle evli olmayan kadın işçiler arasında ağrılar ile hastalıkları ile ilgili farklılıklar söz konusudur.

Medeni Durum

Kas iskelet sorunları açısından evli olan kadın işçilerle evli olmayan kadın işçiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2(1)= 5,468$, $p= 0,019$). Fisher'ın kesinlik testi de bu veriyi desteklemektedir ($p=0,022$).

		Evli Değil	Evli	
Kas İskelet	Yok	25	30	55
	Var	4	19	23
Total		29	49	78

Bu veriye göre evli olanlarda kas iskelet sorunu olanların oranı %39 iken evli olmayanlarda bu oran %14'tür.

Medeni durum ile parmaklarda ağrı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konusudur ($X^2(1)=5,665$, $p= 0,017$).

		Parmakta Ağrı		
		Yok	Var	Toplam
Evlilik Durumu	Evli	32	17	49
	Evli değil	26	3	29
Toplam		58	20	78

Oransal olarak da evli olanlar arasında parmaklarda ağrısı olanların oranı %35 iken, evli olmayanlarda bu oran %10'dur. Buna göre evli olanlarda parmak ağrısı olmayanlara göre daha çok yaşanmaktadır.

		Omuzlar Ağrı V/Y		
		Yok	Var	Total
Evlilik Durumu	Evli	44	5	49
	Evli değil	20	9	29
Total		64	14	78

Omuz ağrısı ile evli olup olmama arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($X^2(1) = 5,3675$, $p = 0,021$). Buna göre evli olmayanlarda omuz ağrısı evli olanlara göre daha sık karşılaşılan bir durumdur. Omuz ağrısı olanların oranı evli olanlarda (%10), evli olmayanlara göre (%31) dikkat çekici oranda daha düşüktür. Bu durum açıklanmaya muhtaçtır.

Ağrılar açısından önemli ayrım kendisini evli çocuklu işçilerle ve bekar çocuklu işçiler (bekar anneler) arasında göstermektedir.

Bekar annelerde parmakta ağrı görülmezken, evli ve çocuklu olanlarda bu oran %29'dur ($X^2(1)=5,140$, $p= 0,023$). Fisher'ın Kesinlik Testi de bu veriyi desteklemektedir ($p=0,025$).

		Evli ve Çocuklu	Bekar ve Çocuklu	Toplam
Parmakta Ağrı	Yok	27	14	41
	Var	11	0	11
Toplam		38	14	52

Üst kolda ağrı için ise tersine bir durum söz konusudur. Evli ve çocuklu olanlarda üst kolda ağrı tespit edilmemiştir ($X^2(1)=8,641$, $p= 0,003$). Fisher'ın Kesinlik Testi de bu veriyi desteklemektedir ($p=0,016$).

		Evli ve Çocuklu	Bekar ve Çocuklu	Toplam
Üst Kolda Ağrı	Yok	38	11	49
	Var	0	3	3
Toplam		38	14	52

Sağlık sorunları açısından somut verilerden biri evli ve çocuklu olanların, bekar annelere göre daha fazla kas iskelet sorunu yaşamasıdır. Kas iskelet sorunu yaşayan annelerin medeni durumu istatistiksel olarak anlamlı sonuç üretmiştir ($X^2(1)=5,683$, $p= 0,017$). Fisher'ın kesinlik testi de bu veriyi desteklemektedir ($p=0,021$).

		Evli ve Çocuklu	Bekar ve Çocuklu	Toplam
Kas İskelet	Yok	22	13	35
	Var	16	1	17
Total		38	14	52

Oransal olarak evli ve çocuklu olanlarda kas iskelet sorunu yaşayanların oranı %42 iken, bu oran bekar annelerde %7'dir. Bekar bir anne olan görüşmecisi x, kendi deneyimini şu şekilde aktarmaktadır:

“Öncesi sonrası diye bahsedersen hiç bitmez... öncesinde evliydim 3 çocuk tamamen bendeydi işler bende, her şey bendeydi. Üstüne üstelik çalışıyordum arada evimizi tamir ederken kayınvalide ile beraber yaşamak zorunda kaldık. Onun yükü çok çok fazlaydı. Demek ki patlamaya gelmiş ki ayrıldık, eşimden de ayrıldım tamamen ayrıldım. Çocukları alamadım annemdeyim ben çocuklar şu anda onda. O yaşantıya göre benim şu anadaki hayatım biraz daha iyi açıkçası çocuklar onda o vardiya dönerken ben gidiyorum ben vardiyadayken o gidiyor işe o şekil idare ediyoruz. Şu an normal, gayet iyiyim. Ağrılarım diğerine rağmen daha iyi, öncesine göre çok daha iyi... şu an evinin temizliğini de yapıyor, camını da siliyor, çamaşırını

da asıyor gayet normal. Şu an bayağı bayağı yapıyor yani. Ben kendimi öncekine göre hafiflemiş hissediyorum. Evdeyken hafta sonu tamamen bana kalıyor, geziyorum da istediğimi yapıyorum şu an gayet iyi. Şu an ev de her işi yapıyor yemeğini de hazırlamış, çamaşırını da yıkamış asmış bayağı yapıyormuş yani. Yaşamım eskisine göre çok çok daha iyi... biraz hafiflemiş miyim evet, eskisine rağmen. O zamanlar daha kötüydüm. Bel ağrısından ben gene aynı fabrikada çalışırken, aşırı yükten dolayı gerçekten çıkmak zorunda kaldım dayanamadım yani yok olmadı. Ona rağmen şu an çok çok iyiyim.”

Nörolojik sorunlar istatistiksel olarak anlamlı sonuç üretmese de evli olanlarda nörolojik sorunlar yüzde 30, evli olmayanlarda yüzde 7 olarak tespit edilmiştir.

AĞRI ŞİDDETİ

Araştırma kapsamındaki kadın işçilere ağrı durumları sorulmuş ve ağrı haritasında ağrının şiddetini göstermek için ağrıya 0 ila 10 arasında bir değer vermeleri istenmiştir. 0 ağrının olmadığını, 10 ise en yüksek ağrıyı temsil etmektedir. İşçilerin ortalama ağrı değerinin en yüksek olduğu ağrılar sırasıyla boyun ağrısı (ort.ağrı değeri 4,9), bel ağrısı (ort. 4,8), sırt ağrısı(ort.4,1), baş ağrısıdır (ort. 3,2).

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama Ağrı Değeri	Std. Sapma
Boyun_ağrı	78	0	10	4,9	3,0
Bel_ağrı	78	0	10	4,8	3,2
Sırt_ağrı	78	0	10	4,1	3,5
Baş_ağrı	78	0	10	3,2	3,1
Dizler_ağrı	78	0	10	2,0	3,1
Parmak_ağrı	78	0	10	1,6	3,0
Elbilekleri_eller_ağrı	78	0	8	1,6	2,7
Karın_kasıklar_ağrı	78	0	10	1,2	2,5
Omuzlar_ağrı	78	0	10	1,2	2,7
Ayakbilekleri_ayaklar_ağrı	78	0	10	1,2	2,5
Kalçalar_Uyluklar_ağrı	78	0	10	1,1	2,4
Altkol_ağrı	78	0	9	1,0	2,4
Altbacak_ağrı	78	0	10	0,9	2,2
Göz_ağrı	77	0	8	0,8	1,8
Üstkol_ağrı	78	0	9	0,4	1,5
Dirsekler_ağrı	78	0	7	0,3	1,3
Meme_ağrı	77	0	5	0,2	0,9

Dizlerde ağrı (ort. 2), parmak ve el bileklerinde ağrı (ort. 1,6), omuzlarda, ayak bileklerinde (ort 1.2), kalçalar ve uyluklarda ağrı (ort 1.,1), alt kollarda ağrı (1) diğer dikkat çeken ağrı gruplarıdır.

Araştırma kapsamındaki işçilere Hasta Sağlık Anketi-9 (PHQ-9) uygulanmıştır. Son 2 hafta içerisinde, aşağıdaki sorunlardan herhangi birinin kendilerini etkileyip etkilemedikleri ve ne

sıklıkla rahatsız ettiği sorulmuştur. Cevap şıkları 0 (Hiçbir zaman), 1 (Bazı günler), 2 (Günlerin yarısından fazla), 3 (hemen hemen her gün), şeklinde istenmiş, elde edilen sayılar toplanarak PHQ-9 değerleri tespit edilmiştir. Öğrenilmek istenen sıkıntılar şunlardır:

1. Bir şeyleri yapmaya az ilgi veya zevk duymak
2. Üzgün, depresif veya umutsuz hissetmek
3. Uykuya dalmada veya uyumaya devam etmekte zorluk, veya çok fazla uyumak
4. Yorgun hissetmek veya enerjinizin az olması
5. İştahsızlık veya çok fazla yemek
6. Kendinizi kötü hissetmeniz — veya kendinizi başarısız ya da kendinizi veya ailenizi hayal kırıklığına uğrattığınızı düşünmeniz
7. Gazete okumak veya televizyon seyretmek gibi faaliyetlerde dikkatinizi toplamakta güçlük çekmeniz
8. Başkalarının fark edebileceği kadar yavaş hareket etmeniz veya konuşmanız? Veya tam aksine— normalden çok daha fazla hareket edecek kadar kıpır kıpır veya huzursuz olmanız
9. Ölmüş olsanız daha iyi olacağımız veya bir şekilde kendinize zarar verme düşünceleri

Araştırma kapsamındaki işçilere işlerini yapmada, ev ile ilgili işleri halletmelerinde veya diğer insanlarla olan ilişkilerinde bu unsurlardan herhangi birinin etkili olup olmadığı, bu unsurların işçileri ne kadar zorladığı sorgulanmıştır. Elde edilen değerler PHQ-9 Zorluk değerlerini vermektedir.

PHQ-9 Zorluk Derecesi

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hiç zorluk yaratmadı	45	57,7	60,0	60,0
	Oldukça zorluk yarattı	27	34,6	36,0	96,0
	Çok zorluk yarattı	2	2,6	2,7	98,7
	Aşırı derecede zorluk yarattı	1	1,3	1,3	100,0
	Toplam	75	96,2	100,0	
Kayıp	Veri	3	3,8		
Toplam		78	100,0		

Araştırma kapsamındaki kadın işçilerin yüzde 60'ı yukarıdaki sorunların herhangi birinin son iki haftadadır kendilerini etkilemediğini ifade etmektedir. Kadın işçilerin %36'sı bu sorunlardan herhangi birinin kendilerine oldukça zorluk yarattığını, % 2,7'si çok zorluk yarattığını, 1 kişi ise aşırı derecede zorluk yarattığını söylemektedir.

Ağrı grupları ile PHQ Zorluk değerleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını Nonparametric Bağımsız Mann-Whitney Test'i ile irdelenmiştir. Üst kol ($p=0,017$) ve boyunda ($p=0,004$) ağrı ile söz konusu zorluk dereceleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Buna göre üstkol ve boyunda ağrının olup olmaması ile yukarıda tanımlanan sorunlardan etkilenme arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu ağrılar işçilere işlerini yapmada, ev ile ilgili işleri halletmelerinde veya diğer insanlarla olan ilişkilerinde olumsuz etkiye sahiptir.

Ayrıca kadın işçiler açısından söz konusu sorunların zorlama düzeyi ile işçilerin kendilerine zaman ayırıp ayıramamalarına göre anlamlı bir fark oluştuğu Nonparametric Bağımsız Mann-Whitney U Test'i ile tespit edilmiştir.

		Ranks		
KendineZamanAyiriyorMu		N	Mean Rank	Sum of Ranks
PHQ9_zorluk	Hayır	13	47,92	623,00
	Evet	60	34,63	2078,00
	Total	73		

Test Statistics^a

	PHQ9_zorluk
Mann-Whitney U	248,000
Wilcoxon W	2078,000
Z	-2,387
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,017

a. Grouping Variable:
KendineZamanAyiriyorMu

Buna göre kendine zaman ayırabilenler, kendilerini işlerini yapmada, ev ile ilgili işleri yapmada veya diğer olan ilişkilerinde olumsuz etkileyecek sorunlardan kaynaklı zorlukları daha az yaşamaktadır.

SONUÇ

Elinizde ki bu çalışma Birleşik Metal-İş Sendikası'nın örgütlü olduğu, elektrik-elektronik alanında klemens üretimi yapan ağırlıklı kadın işçilerin olduğu, 5-7 kişiden oluşan montaj hatlarında üretim yapan bir işyerinde yapılmıştır.

Araştırmadan öne çıkan sonuçlar;

- Evli olan kadın işçilerin üçte ikisi işlerin planlamasını tek başına karar veriyor
- Kadın işçilerin tamamı iş günlerinde evde yemek temizlik çocuk bakımı ev toplama bulaşık, çamaşır, ütü gibi ev işlerinden en az birini yaptığını ifade ediyor.
- Kadın işçilerin yarısı ev içi yüklerin paylaşılmadığını söylüyor
- Ev içi yüklerin paylaşıldığını söyleyenler toplamın yarısı iken, evli olanlarda bu oran dörtte bire gerilemektedir.
- Evli olmayan beş kadın işçiden dördü kendilerine haftada 8 saat ve üzeri zaman ayırırken evli olanların yarısı ayırabiliyor.
- Toplumsal cinsiyet rolleri kadınların sağlığını etkiliyor

- 49 kadın işçinin 14'ü kayıvalide ya da anne desteği alıyor.
- Altı saatin altında uyku uyuyan kadın işçilerin sağlıkları daha kötü
- Kadın işçiler, evli olup işleri planlanmasında ortak karar alanlar, almayanlara göre, kendine zaman ayıranlar, ayıramayanlara göre, ev içi yükü paylaşanlar, paylaşmayanlara göre kendini daha sağlıklı hissediyor.
- Kadın işçilerin üçte ikisi kas iskelet sorunu yaşıyor. Bunu nörolojik sorunlar izliyor
- Kadın işçiler yüzde 78 boyun, yüzde 76'sı bel, yüzde 61,5'i sırt ve yüzde 69'u baş ağrısı yaşıyor
- Fazla mesai yapan kadın işçilerde kas iskelet hastalığı oranı yüzde 38 iken yapmayanlarda yüzde 14'tür.
- Toplam çalışma süresi 8 yıl ve üzeri kadın işçilerde kas iskelet hastalığı yaşayanların oranı yüzde 41 iken altında yüzde 20'dir.
- Evli olanlarda kas iskelet hastalığı yaşayanların oranı yüzde 39, evli olmayanlarda yüzde 14'tür. Buna karşın evli olmayanlarda omuz ağrısı evli olanlara göre daha sık karşılaşılan bir durumdur.

Ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yürütülen çalışmalar, dünyada görülen kimi örneklerin aksine kadın işçilerin toplumsal cinsiyet rollerini görmezden gelir. Kadınlar çalışma yaşamının içine girdiklerinde çocuk bakımı, yaşlı bakımı ev içi işler gibi yüklerinden kurtulmuyor hem işi hem de cinsiyet rollerini birlikte götürmeye çalışıyorlar. Böylece kadınlar hem evde hem işte çalıştıklarından, normal çalışma sürelerini çok çok aşan sürelerle oluyorlar. Üstelik evde yaptıkları çalışmaların bir ücret karşılığı da yok. Daha az dinleniyorlar, hem işin hem de ev içi işlerin yükünü ve stresini üzerlerinde taşıyorlar. Zihnen ve bedenen daha fazla yoruluyorlar. Haliyle bu çifte emek sömürsününün kadın işçi sağlığı üzerine olumsuz etkileri var.

Bu çalışma ile, işçi sağlığı ve güvenliği alanının ihmal ettiği bir alandan, toplumsal cinsiyet alanından, çalışma hayatı içindeki kadınlara bir projeksiyon yapılmaya çalışıldı. Yaptıkları ücretli iş, çalışma koşulları ile toplumsal cinsiyet rollerinin kas iskelet sistemi ve genel iyilik halleri üzerine etkisi istatistiksel veri olarak üretilmeye çalışıldı. Kadın işçilerin medeni durumları, hanede kaç kişi yaşadıkları ve bu kişilerin kimler olduğu, çocuk sahibi olup olmadıkları, ev içi organizasyona hane halkından kimlerin dahil olduğu, iş günü içinde ve izin günlerinde yaptıkları rutin işleri, bu işlerin süresini, evde bakım ve ev işlerinde sorumluluğun paylaşılıp, paylaşılmadığı, kendilerine ayırdıkları zamanı, ekonomik gelirlerini kendileri için kullanıp kullanmadıkları, ortalama kaç saat uydukları, çalışma süreleri, bölümleri, fazla mesai, vardiyalı çalışma yapıp yapmadıkları, genel sağlık durumları ve doktor tarafından tanısı konulmuş herhangi bir hastalıklarının olup olmadığı soruldu.

Örneklemin düşük olması kimi başlıklarda istatistiksel veri üretimi zorlaştırırsa da kadın işçi sağlığı denilince toplumsal cinsiyet alanının ihmal edilmemesi gerektiğini gösteren bir çalışma olmuştur. Bu nedenle işyerlerinde yapılan risk değerlendirmelerinde, iş organizasyonlarında, ergonomi çalışmalarında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gözetilerek yapılmalı, çözüm önerileri getirilmelidir

Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesi, haklara erişim ve hakların kullanımında önemi yanında kadın işçilerin beden ve ruh sağlığı açısından da önemli olduğudur.

KAYNAKÇA

Bannai A, Tamakoshi A 2014. The association between long working hours and health: a systematic review of epidemiological evidence, Scand J Work Environ Health 40(1):5-18 doi:10.5271/sjweh.3388

ILO 2020. International Labour Standards on Working time, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) <https://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/working-time/lang--en/index.htm> [Erişim: 3.11.2020]

Myrna Weissman Helen Verdeli 2019. Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Kişilerarası Danışmanlık, Çeviri ve kültürel adaptasyon: Gökben Hızlı Sayar, Oğuz Omay, Melike Dönmez, Nazan Aydın, İstanbul, <http://nazanaydin.com.tr/2019/12/birinci-basamak-saglik-hizmetlerinde-kisilerarasi-danismanlik.pdf>